

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixojaga o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Abdulkarimova Dinara Rustamxanovna

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Abdulkarimova Dinara Rustamkhanovna

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Баҳриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOB VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abduxalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIY MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
Madraximov Ilxom Kamilovich	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
Zaripov Xusan Baxodirovich	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
Jalilov Jamshid G'anijonovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
Xayitboev Abror Quvondiqovich	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
Гулмаматова Дурдона Шерали кизи	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
Qulliyev Anvar Zayniddinovich	
TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	194
Alimov Umid O'ktambayevich	
MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI.....	200
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI.....	207
Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ.....	212
Останов Эгамберди	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI.....	218
Xakimova Xulkar Xamidovna	
QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	224
Tleuov Niyetulla Raxmanovich	
OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI.....	230
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	234
Sadikov Shoxrux Shuxratovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI.....	238
Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna	
BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI.....	242
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHİYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI	251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSİYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI	259
To'rayev Jasurali To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKILOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI	264
B. Sulaymonov	
NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI	270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich	
KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich	
РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ	290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIIYAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI	303
Sadikov Iskandar Gayratovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	308
Халиков С. Х.	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI	313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	321
Isakov Oybek Jamoliddinovich	
NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH	325
Ismoilov Azamat	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI	332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHİYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA	346
Abduraxmonova Feruzabonu	

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASSTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	352
Dildora Yuldasheva	
TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	359
I.J. Isakov	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI	363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI.....	369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
"KREATIV IQTISODIYOT" HAMDA "TURIZM" TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li	
THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS.....	380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES.....	393
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи	
O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI	407
Ergashov Botirjon Ergashovich	
PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI	415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	419
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI.....	425
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
TURIZM SOHASINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	435
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH.....	442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	447
Дурманов Акмал Шаймарданович	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	456
Atajanova Guli Maxsudbekovna	
JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich	
PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li	
BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH	482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich	
ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDI KORXONALARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi	
UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUHLARI	498
Babayeva Lola Ibragimovna	
MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH	504
Xusanov Chari Kadirovich	
PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	509
Botirova Xulkar Olimjonovna	
THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY	514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR	520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
IJTIMOY AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich	
INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY.....	542
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	548
Sabit Gabbarov	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ.....	567
Зайналов Джахонгир Расулович	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ	571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джахонгир Расулович	

IPOTEKA KREDITI MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI	576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQARISH SALOHİYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI	588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich	

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQUARISH SALOHIYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI

Jumanov Ruslanbek Bobojanovich

Urganch Ranch-texnologiya universiteti

o'qituvchisi, mustaqil izlanuvchi.

E-mail: ruslanbek_08_09_1978@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada kichik biznes subyektlarining barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni e'tiborga olingan holda ularda ishlab chiqarish salohiyatini oshirishning nazariy-uslubiy asoslari o'rganilgan. Xususan, ishlab chiqarish salohiyatini ta'minlashga ta'sir etuvchi muhim omillar bo'yicha tadqiqotchilar yondashuvlari umumlashtirilib, ularning ilmiy tasnifi amalga oshirilgan. Olingan ilmiy natijalarga asoslanib, mintaqalarda kichik biznesni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish hamda mezonlarni shakllantirishning nazariy-uslubiy asoslari ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, infratuzilma, innovatsion faoliyat, ishlab chiqarish, ishlab chiqarish salohiyati, samaradorlik, barqarorlik.

Abstract. This article examines the theoretical and methodological foundations for enhancing the production potential of small businesses, taking into account their essential role in ensuring sustainable socio-economic development. In particular, the study summarizes researchers' approaches to the key factors influencing production potential and provides a scientific classification of these factors. Based on the obtained findings, theoretical and methodological principles for creating the necessary conditions and criteria to support the development of small businesses in the regions have been developed.

Key words: small business, infrastructure, innovative activity, production, production capacity, efficiency, sustainability.

Аннотация. В данной статье исследованы теоретико-методологические основы повышения производственного потенциала субъектов малого предпринимательства с учётом их значимой роли в обеспечении устойчивого социально-экономического развития. В частности, обобщены научные подходы исследователей к ключевым факторам формирования и укрепления производственного потенциала, а также проведена их классификация. На основе полученных результатов разработаны теоретико-методологические положения по созданию необходимых условий и критериев для обеспечения развития субъектов малого предпринимательства в регионе.

Ключевые слова: малый бизнес, инфраструктура, инновационная деятельность, производство, производственный потенциал, эффективность, устойчивость.

KIRISH

Barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga erishishda kichik biznes subyektlarining imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim omil bo'lib, ularning ishlab chiqarish salohiyatini oshirish ustuvor vazifa sifatida namoyon bo'ladi. Bu esa o'z navbatida biznesning aholi bandligini ta'minlash, daromadlarni oshirish hamda iqtisodiy o'sishni jadallashtirishdagi [1] rolini mustahkamlashga xizmat qiladi. Eng muhimi, bozor qonunlarining amalda to'laqonli ishlashini ta'minlaydigan va iqtisodiy taraqqiyot mezonlari sifatida e'tirof etiladigan raqobat muhitini shakllantirishga zamin yaratadi [2].

Kichik biznes subyektlarining ishlab chiqarish salohiyati o'sishi, ayniqsa innovatsion jarayonlarning rivojlanishi bilan bevosita bog'liq bo'lib, bu jarayon iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va xalqaro mehnat taqsimotida mamlakatning o'rnini oshirishga xizmat qiladi [3]. Shu bois kichik biznesni rivojlantirish va uning ishlab chiqarish salohiyatini yuksaltirish mintaqalarda ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga erishish hamda mavjud muammolarni bartaraf etishda muhim manba sifatida qaraladi.

Mamlakatimizda ushbu jarayonni qo'llab-quvvatlash maqsadida qabul qilingan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" (2022–2026-yillar)da tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va barqaror daromad manbalarini shakllantirish uchun qulay sharoitlar yaratish, xususiyl sektorning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini

80 foizga, eksportdagi ulushini 60 foizga yetkazish, yangi ish o'rinlari yaratish, aholining daromadlarini oshirish va shu orqali 2026-yil yakuniga qadar kambag'allikni kamida ikki baravarga qisqartirish kabi ustuvor vazifalar belgilangan [4].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznesning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashdagi o'rni hamda uning ishlab chiqarish salohiyatini oshirish masalalari ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan o'rganilgan bo'lib, tadqiqotlar mavjud sharoit va iqtisodiy jarayonlardan kelib chiqqan holda turlicha yondashuvlarni ilgari suradi. Xususan, kichik biznes taraqqiyotini ta'minlashda faoliyat turini va bozorni erkin tanlash imkoniyati [5], resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishda ularning optimal taqsimoti hamda manfaatlar uyg'unligi [6], innovatsion faoliyatning rivojlanish darajasi va tavakkalchilik muhiti [7], shuningdek, subyektlarning ishlab chiqarish salohiyatini qo'llab-quvvatlashda infratuzilmaning o'rni [8] alohida muhim omillar sifatida e'tirof etiladi.

Tadqiqotchilar fikriga ko'ra, kichik biznes subyektlarida samaradorlikka erishish, xarajatlarni optimallashtirish hamda iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash jarayonlari, avvalo, innovatsion faoliyatning rivojlanishi [3] va inson kapitalidan foydalanish darajasi [9] bilan chambarchas bog'liqdir. Shuningdek, ishlab chiqarish salohiyatini aniqlash va baholash jarayonida aholining ehtiyojlari va ularning qondirilganlik darajasi, daromadlar hajmi, raqobat muhiti, infratuzilma rivojlanganlik darajasi hamda hamkorlik aloqalarining yo'lga qo'yilganligi kabi omillarni uyg'un holda tashkil etish zarurligi ta'kidlanadi [10].

Umuman olganda, kichik biznesning ishlab chiqarish salohiyati mavjud iqtisodiy sharoitlar bilan o'zaro bog'liq bo'lib, bu bog'liqlik subyektlarning mintaqaviy va milliy miqyosdagi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga qo'shayotgan hissasini yanada kuchaytiradi. Boshqacha aytganda, kichik biznes subyektlari iqtisodiy rivojlanishga xizmat qilishi bilan birga, ularning ishlab chiqarish salohiyati ham ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot jarayonlari bilan uyg'un ravishda shakllanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot ishini amalga oshirish jarayonida ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan bir qator usullardan foydalanildi. Xususan, kichik biznes subyektlarida ishlab chiqarish salohiyatini oshirish omillari va mezonlarini o'rganishda kuzatish, mantiqiy fikrlash, tarkibiy tahlil, qiyosiy tahlil, ilmiy abstraksiyalash, ma'lumotlarni guruhlash, analiz va sintez, induksiya va deduksiya kabi ilmiy yondashuvlardan samarali foydalanildi. Ushbu usullar tadqiqotning mazmun-mohiyatini chuqur yoritish, mavjud jarayonlarni tahliliy baholash va ilmiy xulosalar chiqarishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qildi.

Bundan tashqari, tadqiqotda statistik ma'lumotlar tahlili va normativ-huquqiy asoslarni o'rganish usuli qo'llanildi. Mavjud davlat dasturlari, Prezident farmonlari, O'zbekistonning raqamli va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyalari hamda kichik biznesga oid qonunchilik hujjatlari chuqur tahlil qilinib, ular bilan amaliy jarayonlar o'rtasidagi bog'liqlik aniqlashtirildi. Shuningdek, mintaqaviy iqtisodiy ko'rsatkichlar, bandlik darajasi va infratuzilma rivojlanishiga oid statistik ma'lumotlar tizimli o'rganilib, tadqiqot natijalarining ishonchligini oshirishga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kichik biznesni rivojlantirish va ularning faoliyati samaradorligini ta'minlash barqaror iqtisodiy o'sishning muhim manbai sifatida qaraladi. Chunki ushbu jarayon mavjud resurslardan samarali foydalanish, shu jumladan ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Tadbirkorlikning rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonida omillardan foydalanishning eng maqbul nisbatlarini tanlashni, mavjud resurslar imkoniyatlarini chuqur hisobga olishni va samaradorlikka erishishni talab etadi.

Globallashtirish jarayonlarining jadallashtirish sharoitida mintaqalar darajasida mavjud resurslardan samarali foydalanish masalasi kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish hamda ularning samaradorligini oshirishda ustuvor yo'nalish sifatida shakllanmoqda. Bu esa ikki asosiy omil bilan izohlanadi: bir tomondan, har bir hudud global bozor o'zgarishlari ta'siriga tobora ko'proq duch kelmoqda; boshqa tomondan, mamlakat iqtisodiyoti mintaqalar va hududlar iqtisodiyotidan tarkib topadi.

Kichik biznes subyektlarining rivojlanish tendensiyalari va ishlab chiqarish salohiyatidan foydalanish masalalari ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan bo'lib, bunun natijasida turli ilmiy yondashuvlar shakllangan. Olimlar kichik biznes subyektlarini shartli ravishda iqtisodiy kategoriya, iqtisodiy tizim va tarmoq subyekti sifatida talqin qilib, soha taraqqiyotini ta'minlashdagi omillarni turli yo'nalishlarda ko'rib chiqadilar.

Xususan, Barinova va hamkorlarining fikriga ko'ra, tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi shaxs erkin tanlovga ega bo'lishi va bozorni mustaqil tanlashi uning samaradorlik natijalarini belgilovchi muhim omildir [5]. Boshqa bir guruh tadqiqotchilar esa kichik biznes subyektlarining faoliyati ishlab chiqarish omillari va

resurslardan foydalanish samaradorligini ta'minlovchi gorizontalar bilan uzviy bog'liq ekanini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, kichik biznes faoliyati ko'proq resurslar taqsimoti va manfaatlar uyg'unlashuviga asoslanadi [6].

Shu bilan birga, xarajatlarni minimallashtirish va iqtisodiy barqarorlikka erishishda innovatsion faoliyatning o'рни alohida ahamiyatga ega ekani qayd etiladi. Tadqiqotchilar kichik biznes subyektlarining ishlab chiqarish salohiyatini oshirishda ularning innovatsion faoliyatini kuchaytirish zarurligini urg'u bilan ta'kidlaydi [3].

Keyingi yillarda ekologik omillarning iqtisodiy jarayonlar bilan tobora chambarchas bog'lanib borayotganini inobatga olsak, atrof-muhit va mehnat resurslarining o'zaro ta'siri hamda ularning mutanosibligi kichik biznes subyektlarida ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlovchi muhim omil sifatida e'tirof etilishi mumkin [9].

Natijada, ushbu yo'nalishda tadqiqot olib borgan mualliflar ishlab chiqarish barqarorligini baholashda iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy omillar o'zaro bog'liqligini aniqlash, omillarning o'zaro ta'sirini miqdoriy usullar yordamida baholash zarurligiga e'tibor qaratadilar. Ularning fikriga ko'ra, ushbu omillarning uyg'unligini ta'minlash mavjud ishlab chiqarish salohiyatidan samarali foydalanish imkonini yaratadi.

Kichik biznesning ishlab chiqarish salohiyatini oshirishda yuqorida keltirilgan omillar bilan bir qatorda aholining ehtiyojlari va ularning qondirilganlik darajasi, daromadlar miqdori, raqobat muhiti, infratuzilmaning mavjud holati hamda iqtisodiy hamkorlar bilan o'zaro aloqalarning yo'lga qo'yilganligi kabi omillarga ham alohida e'tibor qaratish talab etiladi [10]. Ushbu yondashuvlar umumlashtirilganda, kichik biznes subyektlarining iqtisodiy salohiyati mahsulot bozori, resurslardan foydalanish darajasi, ishlab chiqarish jarayonining tashkil etilishi, innovatsion faoliyat hamda moliyaviy-iqtisodiy imkoniyatlar kabi omillar majmuasi sifatida talqin qilinadi. Shuningdek, ushbu omillar tarkibiga hududning demografik holati va ishlab chiqarish kuchlarining joylashuvi kabi ko'rsatkichlarni qo'shish ham maqsadga muvofiqdir.

Kichik biznes subyektlarining ishlab chiqarish salohiyatini belgilovchi omillarni guruhlash va tasniflash masalalariga V. P. Popkov va E. V. Evstafiyeva alohida e'tibor qaratib, ular innovatsion (yangi mahsulotlar yaratishni rag'batlantirish), tashkiliy (ishlab chiqarish jarayonini yangi shakllarda tashkil etish), iqtisodiy (mehnat va ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanish), ijtimoiy (aholi ehtiyojlariga mos mahsulotlar ishlab chiqarish) va shaxsiy (tadbirkorning qobiliyati) jihatlarni inobatga olgan holda omillarni guruhlariga ajratishni taklif etadilar [11].

Natijada, kichik biznes salohiyati ijtimoiy muammolarni hal etishda — xususan, aholining ehtiyojlarini qondirish, bandlikni ta'minlash, daromadlarni oshirish; innovatsion jarayonlarni tezlashtirish; iqtisodiyotning tarkibiy tuzilishini takomillashtirishda asosiy manba sifatida namoyon bo'ladi [12]. Shuningdek, kichik biznesning ishlab chiqarish salohiyati mahsulot assortimentini kengaytirish, murakkab turdagi mahsulotlarni ishlab chiqaruvchi korxonalar uchun butlovchi qismlar tayyorlash, tayyor mahsulotlarni sotishni tashkil etish, raqobat muhitini shakllantirish, bardoshlilik darajasini oshirish, ishlab chiqarishga innovatsion texnologiyalarni joriy etish va resurslardan samarali foydalanishning muhim omili sifatida ko'riladi [13].

Keltirilganlarga asosanib xulosa qilish mumkinki, kichik biznes subyektlarining ishlab chiqarish salohiyati nafaqat tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy rivojlanish darajasini belgilaydi, balki iqtisodiy-ijtimoiy tizimning yaxlitligini ta'minlash orqali iqtisodiy rivojlanishni jadallashtiruvchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Kichik biznesning imkoniyatlaridan samarali foydalanishda bir qator mezonlarga e'tibor qaratish zarur [14]:

- iqtisodiy mezonlar — o'z mablag'larining minimal miqdori, soha vakillarini qo'llab-quvvatlash uchun imtiyozlar darajasi, talabni shakllantirish holati, raqobatning mavjudlik darajasi, iqtisodiy xavflar;
- ichki manbalar bilan ta'minlanganlik mezonlari — innovatsion salohiyat, ishchilar soni va ularning malaka talablari, asosiy kapital hajmi, iqtisodiy aloqalarni amalga oshirish imkoniyatlari;
- institutsional mezonlar — ishlab chiqarish kuchlarining joylashuvi, innovatsion faoliyatni tartibga soluvchi va rag'batlantiruvchi vositalar hamda resurslar;
- innovatsion infratuzilmaning rivojlanish darajasi — vositachilik, axborot, yuridik, bank va boshqa xizmatlarning mavjudligi.

Shu bois kichik biznesning samarali faoliyatini ta'minlash uchun avvalo zarur shart-sharoitlarni yaratish, qulay biznes muhitini shakllantirish zarur. Buning uchun yuqorida keltirilgan mezonlarning bajarilish darajasini aniqlash va ularga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada, kichik biznes subyektlarining faoliyat erkinligi ta'minlanib, ularning imkoniyatlaridan samarali foydalanish hamda ishlab chiqarish salohiyatini oshirish imkoniyati yaratiladi.

Kichik biznesning ishlab chiqarish salohiyatini oshirishning ijtimoiy-iqtisodiy natijalari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishiga erishish, ya'ni kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash orqali iqtisodiy muammolarni yengish imkoniyatlarining oshishi;
- bandlikni ta'minlashning samarali shakllari — o'z-o'zini band qilish, yakka tartibdagi tadbirkorlik, kasanachilik kabi faoliyatlar orqali aholi bandligini oshirish va ijtimoiy samaradorlikka erishish;

- tadbirkorlarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, intellektual salohiyatni oshirish, boshqaruv va iqtisodiy bilimlarni mustahkamlash, amaliy ko'nikmalarni kengaytirish;
- tavakkalchilikni samarali boshqarish orqali mavjud kapitaldan oqilona foydalanish, noaniq va kutilmagan iqtisodiy sharoitlarga moslashish, strategik rejalashtirish ko'nikmalarini shakllantirish;
- iqtisodiy rivojlanish hisobiga sohalar kesimida mahsulot ishlab chiqarish hajmining ortishi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kichik biznesning ishlab chiqarish salohiyatini oshirish masalasini hal etishda har bir hududning mavjud iqtisodiy, ijtimoiy va infratuzilmaviy imkoniyatlarini chuqur hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki hududning taraqqiyot darajasi hamda mavjud imkoniyatlari kichik biznes subyektlari uchun yaratiladigan shart-sharoitlar va infratuzilma holatini belgilovchi asosiy omil va mezon sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli kichik biznesning ishlab chiqarish salohiyati samaradorligiga ta'sir qiluvchi omillarni ilmiy asosda tadqiq etish zarurdir.

Ushbu omillarni hisobga olgan holda mintaqalarda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, mavjud muammolarni bartaraf etish hamda iqtisodiy o'sishni jadallashtirishda kichik biznes subyektlarining ishlab chiqarish salohiyatini oshirish muhim vosita sifatida qaraladi. Buning uchun hududlarning mavjud salohiyatidan kelib chiqqan holda kichik biznes vakillarini qo'llab-quvvatlash, ular uchun qulay imkoniyatlar yaratish, tashabbuskorlikni rag'batlantirish va faoliyat erkinligini ta'minlash talab qilinadi.

Xususan, tadbirkorlik subyektlari erkinligini kafolatlash, raqobat muhitini himoya qilish, monopoliyaga qarshi kurashish, resurslar taqsimotida bozor mexanizmlariga tayanish kabi chora-tadbirlar kichik biznesning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Shu bilan birga, kichik biznes subyektlarining ishlab chiqarish salohiyatini oshirish ijtimoiy muammolarni hal etishda, xususan aholining ehtiyojlarini qondirish, bandlikni ta'minlash va daromadlarni oshirishda muhim o'rin tutadi.

Biroq shuni ta'kidlash lozimki, kichik biznes subyektlarining ishlab chiqarish salohiyati o'zi ham aholining ehtiyojlari, bandlik darajasi va daromadlari bilan bevosita bog'liq bo'lib, ushbu omillar o'zaro uyg'unlikda shakllangandagina yuqori samaradorlikka erishish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Chuma-Mkandawire, S. (2004-yil 25–27-oktabr). National Economic Consultative Forum. Report on the Policy Implementation Workshop for SMEs.
2. Ayyagari, M., Demirguc-Kunt, A., Maksimovic, V. (2011). Small vs. young firms across the world: Contribution to employment, job creation, and growth. World Bank Policy Research Working Paper No. 5631. Washington, DC.
3. Al-Avlaqiy, M. A., Aamer, A. M. (2022-yil 15-dekabr). Individual entrepreneurial factors affecting adoption of circular business models: An empirical study on small businesses in a highly resource-constrained economy. Journal of Cleaner Production, Volume 379, Part 2, Article 134736.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022-yil 28-yanvar). "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" PF-60-son Farmon <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>.
5. Баринова, В. А., Земцов, С. П., Кнобель, А. Ю., Лощенкова, А. Н. (2019). Малый и средний бизнес как фактор экономического роста России. Монография. Москва: Издательство Института Гайдара, стр. 65–68.
6. Романенко, Э. В. (2016). Малый бизнес: особенности формирования взаимосвязи. Российское предпринимательство, № 7, стр. 11–16.
7. Алисов, А. Н., Гришченко, С. Э. (2016). Управление развитием малого предпринимательства в регионах России. Москва, 174 стр.
8. Курпаяниди, К. И. (2022). Теоретические аспекты развития предпринимательства. Journal of Economy and Business, Vol. 3-1 (85), стр. 186–188.
9. Zhang, H., Veltri, A., Calvo-Amodio, J., Haapala, K. R. (2021-yil 10-mart). Making the business case for sustainable manufacturing in small and medium-sized manufacturing enterprises: A systems decision-making approach. Journal of Cleaner Production, Volume 287, Article 125038.
10. Мазиллов, Е. А., Кремин, А. Е. (2018). Роль малого бизнеса в социально-экономическом развитии российских регионов: проблемы и тенденции. Проблемы развития территории, Вып. 2 (94), стр. 7–17.
11. Попков, В. П., Евстафьева, Е. В. (2017). Организация предпринимательской деятельности. Схемы и таблицы. Санкт-Петербург: Питер, 352 стр.
12. Иванова, Н. Ю. (2003). Социально-экономические функции малого бизнеса в российской экономике. Москва: Высшая школа, 304 стр.
13. Мукосеев, Д. В. (2012). "Экономическая сущность и критерии определения малого предпринимательства." Современные научные исследования и инновации, № 5. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2012>.
14. Стрельченко, А. Е. (2017). Экономический потенциал малого и среднего бизнеса региона в условиях политики импортозамещения. Государственное и муниципальное управление. Ученые записки, № 4, стр. 103–108.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>